

7. *Козаков В. А.* Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение : учеб. пособие. – К. : Выща школа, 1990. – 248 с.
8. *Курлянд З. Н.* Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / *Курлянд З. Н., Хмелюк Р. І., Семенова А. В., Бартенєва І. О., Богданова І. М.* ; Зінаїда Наумівна Курлянд (ред.). – 3-є вид., перероб., доп. – К. : Знання, 2007. – 495 с.

КОСТЕНКО Р. В. *Подготовка будущих экономистов к работе на валютном рынке с использованием клиентского терминала MetaTrader 4.*

В статье раскрыты методические основы профессиональной подготовки будущих экономистов к работе на валютном рынке с использованием клиентского терминала MetaTrader 4. Особое внимание уделено формированию у студентов знаний, умений и навыков подключения к серверу, работе с прокси-сервером, настройке терминала для дальнейшей работы на валютном рынке. Подчеркивается необходимость использования компьютерных технологий в профессиональной подготовке будущих экономистов к работе на валютном рынке, поскольку свою профессиональную деятельность они осуществляют именно на основе указанных технологий.

Ключевые слова: *будущие экономисты, профессиональная подготовка, компьютерные технологии, программный продукт MetaTrader 4, валютный рынок, сервер, прокси-сервер.*

KOSTENKO R. V. *Preparation of the future economists job in the currency market with use of the terminal of MetaTrader 4.*

In clause the methodical bases of vocational training of the future economists to job in the currency market with use of the terminal MetaTrader 4 are opened. The special attention is given to formation at the students of knowledge and skills of connection to a server, adjustment of the terminal for the further job in the currency market. Emphasizes necessity of use of computer technologies for vocational training of the future economists to job in the currency market, as the professional activity they carry out on the basis of the specified technologies.

Keywords: *the future economists, vocational training, computer technologies, software MetaTrader 4, currency market, server.*

Кривич Н. Ф.
Київський національний економічний університет

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ У МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті розглядаються та аналізуються психолого-педагогічні проблеми формування мовленнєвої компетентності майбутніх юристів.

Ключові слова: *компетентність, мовленнєва компетентність, культура спілкування, мовленнєва діяльність.*

Система освіти нерозривно пов'язана з соціально-економічною структурою суспільства. Якщо змінюється ця структура, то відповідно коригується й система підготовки кадрів. У зв'язку з цим наукове формування цілей і завдань фахової освіти, визначення ефективних засобів її реалізації становить основу перспективного розвитку суспільства.

На сучасному етапі розвитку української держави, необхідно не тільки

організаційно й структурно формувати нову економіку, а й готувати фахівців нового типу, які зможуть самостійно орієнтуватися в багатовимірному економічному просторі. Адже розв'язання багатьох соціальних завдань суспільства залежить і від рівня їх кадрового забезпечення, а отже, однією з передумов оновлення нашої економіки є удосконалення системи професійної підготовки майбутніх юристів вищого економічного навчального закладу.

Аналіз теоретико-методичних досліджень присвячених професійній підготовці, засвідчує, що зміна освітньої парадигми посилила увагу дослідників до багатоаспектності вивчення змісту, методів та засобів професійної підготовки, а саме: О. Абдуліна, Ю. Бабанський, Н. Кузьмін, Н. Ничкало, С. Сисоєва та ін. Проблема мовленнєвого спілкування є складовою частиною лінгвістичних концепцій вітчизняних і зарубіжних вчених М. Бахтіна, Н. Хомського, Л. Щерби. Проблему вивчення мовленнєвої діяльності з урахуванням процесів, що відбуваються під час слухання та говоріння, змісту ролі учасників мовленнєвого акту досліджено в роботах О. Бодальова, І. Бодуена де Куртене, Ф. Бусласва, С. Ермоленко, В. Літлвуда, Л. Мацько, О. Митрофанової, Є. Пассова, О. Потєбні, В. Семиченко, Ю. Федоренко, І. Ющука.

Мета статті – визначити та обґрунтувати на основі теоретичного аналізу наукові засади формування мовленнєвої компетентності студентів-юристів вищого економічного навчального закладу.

Останнім часом значно зросла увага до формування соціальних здібностей майбутнього спеціаліста, зокрема, до ідейно-політичних здібностей, які відбивають рівень прийняття інтересів суспільства і колективу (національна свідомість, колективізм); до формування морально-ділових якостей, які відтворюють традиції у ставленні до професійних функцій (відповідальність, працьовитість); до гуманістичних завдань, які виявляються у ставленні до інших людей.

Формування таких здібностей відбувалась і відбувається в практиці вищої школи під час викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу: філософії, етики, естетики тощо. Але при цьому поза увагою залишається те, що комунікативні здібності реалізуються насамперед через мовлення - цю історично складену форму спілкування людей. Не випадково, психологи наголошують на тому, що однією з умов оптимальної взаємодії партнерів у розв'язуванні спільних завдань є достатня сформованість у них комунікативних умінь і навичок.

Від культури мовленнєвої-поведінки безпосередньо залежить канал

зв'язку міжособистісних стосунків (комунікатор <=> комунікант), пов'язаний як із вербальним кодуванням, так і декодуванням професійно-ділової інформації. Саме тому володіння культурою вербального спілкування гарантує спеціалістові будь-якого фаху відчутний успіх у професійно-ділових стосунках. Д. Карнегі твердить, що ефективність професійної діяльності на 85% залежить від уміння спілкуватися і тільки на 15% – від фахових знань. До того ж рівень розвитку комунікативних здібностей істотно впливає на швидкість адаптації молодого спеціаліста у виробничому колективі. Г. Сагач зазначає, що досконало володіючи мовою як засобом комунікації, ділова людина зможе легше соціалізуватися, краще спілкуватися з колегами, посилить своє творче начало, зуміє уникнути стресів, знайде оптимальні шляхи розв'язання проблеми, досягне поставленої мети, отримає задоволення від професійної діяльності, зуміє гармонізувати свої стосунки із суспільством.

Говорячи про спілкування, відзначимо, що самій проблемі спілкування, як відомо, присвячено багато робіт (С. Рубінштейн, О. Леонтьєв, О. Бодальов, І. Зімня, В. Кан-Калик, В. Лабунська, І. Юсупов, В. Паригін, Я. Яноушек тощо). Для нашого дослідження вихідним визначенням спілкування є положення І. Зімньої про те, що "спілкування являє собою форму суспільно-комунікативної діяльності, де, "вербальне спілкування" є специфічно людською формою взаємодії членів спільності". Мовне або вербальне спілкування реалізується мовленнєвою діяльністю, яка є "активною, цілеспрямованою, опосередкованою мовною системою і ситуацією спілкування, що обумовлюється процесом передачі або прийому повідомлення". Предметом мовленнєвої діяльності є думка, а її внутрішнім мотивом – опредмечена в думці комунікативно-пізнавальна потреба.

Деталізуючи функції спілкування, дослідники називають різну їхню кількість. Л. Карпенко вважає, що їх не менше восьми: контактна, інформаційна, спонукальна, координаційна, розуміння, амотивна (порушення потрібних емоційних переживань у співрозмовника і зміна власних), встановлення відносин, вплив.

Аналізуючи культуру мовної поведінки, І. Зімня виділяє п'ять основних компонентів:

- культура мови як способу формування і формулювання думки;
- культура мовного етикету як стійких загальноприйнятих норм спілкування;
- культура мови як засіб вираження думок;
- соматична культура – культура міміки, жестів і т.д.;

– культура мислення.

Характеризуючи мовне, вербальне спілкування, І. Зімня виділяє дві його важливі внутрішні психологічні характеристики. У якості першої виступає „репрезентативність” вербального спілкування.

Друга важлива внутрішня характеристика спілкування, І. Зимньої – його – поліінформаційність. “Вона полягає в тому що, передане в процесі вербального спілкування мовне повідомлення має складний комунікативно-предметний зміст, що представляє собою єдність власне смислового, виразного і спонукального планів висловлення”.

Як відомо, мовленнєва діяльність людини найчастіше пов'язана з усіма сторонами людської свідомості, а отже, мова у професійній діяльності – це не тільки знаряддя спілкування, а й знаряддя мислення. Як відзначає Р. Будагов, коли мовець не може відшукати найточнішу форму для своїх думок, то це свідчить про недостатню обізнаність його в обраній галузі.

Це є свідченням того, що в сучасному освітньому просторі гостро постає питання про модернізацію фахової підготовки майбутніх юристів вищого економічного навчального закладу, зокрема удосконалення системи формування професійно зорієнтованого мовлення.

Змінити ситуацію на краще покликана компетентнісна зорієнтованість змісту освіти, яка “не зводиться до знаннєво орієнтованого компонента”.

Ідея компетентнісно орієнтованої освіти – це одна з відповідей системи освіти на соціальне замовлення. Робота над ключовими компетентностями випускника не є специфічним завданням українських ВНЗ. Це шлях, яким система освіти у світі намагається прийти до подолання розриву між результатами освіти (як загальної, так і професійної) і сучасними вимогами життя.

Відомі міжнародні організації, що нині працюють у сфері освіти, останніми десятиліттями вивчають проблеми, пов'язані з появою компетентнісно орієнтованої освіти, серед них: ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи, Організація європейського співробітництва та розвитку, Міжнародний департамент стандартів.

На конференції міжнародного рівня, зніційованій ЮНЕСКО та Міністерством освіти Норвегії 2004 р., дійшли згоди до такого трактування поняття компетентності:

Компетентність – здатність застосовувати знання та вміння ефективно й творчо в міжособистісних відносинах – ситуаціях, що передбачають взаємодію з іншими людьми в соціальному контексті так само, як і в професійних ситуаціях.

Відповідно до визначення Міжнародного департаменту стандартів для навчання, поняття компетентність трактується так:

Компетентність – спроможність кваліфіковано провадити діяльність, виконувати завдання або роботу. При цьому поняття компетентність містить набір знань, навичок і ставлень, що дають змогу особистості ефективно діяти або виконувати певні функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній галузі або певній діяльності.

З метою поступу у визначенні понятійної бази в рамках Федерального статистичного департаменту Швейцарії та Національного центру освітньої статистики США й Канади було започатковано програму “визначення та відбір компетентностей: теоретичні концептуальні засади”. За цією програмою було систематизовано та узагальнено довід багатьох країн.

Експерименти програми визначають поняття компетентності так:

Компетентність – здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання. Кожна компетентність побудована на поєднанні пізнавальних ставлень і практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань і вмінь, усього того, що можна мобілізувати для активної дії.

Актуальним є і таке визначення:

Компетентність (у перекладі з латинської – відповідність, здатність) – це психосоціальна якість, яка означає силу і впевненість, джерелом яких є відчуття власної успішності та корисності, здатність ефективно взаємодіяти з оточенням.

Компетентнісний підхід визнаний базовою ідеєю реформування освіти в країнах Європейського Союзу.

Отже, аналіз комплексу наукових праць, нормативних документів, методичних матеріалів та даних педагогічного досвіду засвідчив, що поза увагою дослідників залишилися питання теоретичних та методичних засад формування мовленнєвої компетентності у студентів-юристів вищих економічних навчальних закладах України. Свого вирішення потребують такі суперечності:

– соціальне замовлення на підготовку висококваліфікованих кадрів економічного профілю нового покоління та недостатнім рівнем розробки теоретико-методичних основ формування мовленнєвої компетентності студентів-юристів економічного профілю ВНЗ України;

– вимоги господарчих суб'єктів щодо високого рівня підготовки майбутніх юристів до професійного мовлення та реально сформованими в них рівнем професійно зорієнтованого мовлення;

– сучасними вимогами до мовленнєвої компетентності та недостатньою розробленістю змісту, форм та методів формування мовленнєвої компетентності майбутніх юристів у вищому економічному навчальному закладі.

Подолання вищезазначених суперечностей потребує подальшого дослідження та розв'язання таких проблем: структура мовленнєвої компетентності майбутніх юристів, педагогічна технологія формування мовленнєвої компетентності майбутніх юристів, критерії сформованості мовленнєвої компетентності майбутніх юристів економічного профілю.

Проведений аналіз основних положень наукових праць і узагальнення передового педагогічного досвіду дають підставу для висновків:

1. Формування професійно зорієнтованого мовлення слід вважати важливим напрямом професійної підготовки юристів економічного профілю.

2. Професійно зорієнтоване мовлення характеризується певними соціолінгвістичними особливостями.

3. Культура професійно зорієнтованого мовлення в цілому підпорядковується загальним вимогам культури вербального спілкування і передбачає правильність мовлення, точність, логічність, комунікативну доцільність висловлюваного.

4. У навчально-педагогічному аспекті культура професійно зорієнтованого мовлення являє собою комплекс умінь і навичок. Про рівень культури мовлення кожного індивіда свідчать організаторські, інформативні, перцептивні, контрольні-стимулюючі уміння, які взаємодіють в акті спілкування, утворюючи всі разом здатність спеціаліста до професійного спілкування.

5. Головними теоретичними засадами формування професійно зорієнтованого мовлення є: осмислення і засвоєння мовних норм.

Отже, можна також зробити висновок, що формування професійно зорієнтованого мовлення забезпечують:

а) корекція мовлення з метою досягнення необхідного рівня правильності мовлення;

б) розвиток мовної майстерності, що визначається багатством активного словника мовця, його умінням відібрати відповідно до комунікативних намірів із наявних у мові варіантів найточніший у семантичному, стилістичному, експресивному відношеннях;

в) формування мовної свідомості, яка передбачає аналіз мовцем якості та ефективності продукту своєї (і чужої) мисленнєво-мовленнєвої діяльності.

6. Процес формування професійно зорієнтованого мовлення забезпечується за такими основними принципами:

1. Принцип комунікативної спрямованості.

Цей принцип передбачає вивчення мовних засобів як структурних компонентів системи мовленнєвих дій; з'ясування закономірностей уживання нормативних вербальних і невербальних засобів у різних умовах ділового спілкування; формування ситуативно-стандартизованого лінгвістичного мінімуму, необхідного для ділового спілкування в майбутній професійній діяльності; комунікативно виправдана в аспекті ділової комунікації послідовність вивчення відібраного граматичного матеріалу.

2. Принцип навчання мовлення як діяльності.

Мовна компетенція у кожного мовця розвивається через комунікативно-мовну діяльність, у процесі якої мовні елементи (слова, вирази, граматичні моделі, за якими будуються висловлювання) нагромаджуються поступово.

Активізації, навчальної діяльності, спрямованої на формування професійно зорієнтованого мовлення сприяють: динамізм, різноманітність методів, прийомів, засобів викладання та учіння, перехід від масово-репродуктивного до індивідуально-творчого навчання.

Отже, сучасна концепція мовної освіти громадян України окреслює перед вітчизняною наукою нові завдання, головним серед яких є забезпечення комунікативно-практичного вивчення мови. Основними засадами у навчанні мови є розвиток психічних умінь і навичок, потрібних для володіння мовою як засобом спілкування.

Використана література:

1. Бірюк Л. Я. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і технологія (на матеріалі методики викладання російської мови): монографія. – К.; Глухів: РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка, 2009. – 317 с.
2. Михайлик В. Українська мова професійного спілкування (модульний варіант вивчення): стаття / В. Михайлик // Диво слово. – 2004. – № 1. – С. 46-48.
3. Перов А. Основные концепты компетентностного подхода как методологической категории: статья / А. Петров // Alma mater: Вестник высшей школы. – 2005. – № 2. – С. 54-58.
4. Товстенко В. Українська мова в економічному ВНЗ / В. Товстенко // Диво слово. – 2004. – № 11. – С. 50-52.

Кривич Н. Ф. Развитие профессиональной речи у будущих юристов как психолого-педагогическая проблема

В статье рассматриваются и анализируются психолого-педагогические проблемы развития профессиональной лексики у будущих юристов.

Ключевые слова: компетентность, речевая компетентность, культура общения, речевая деятельность

KRIVICH N. PH. Development of professional speech for future lawyers as psychological-pedagogical problem

In the article examined and analyzed as the psychological-pedagogical problems of development of professional speech for future lawyers.

Keywords: competence, speech competence, culture of intercourse, speech activity

Кучменко О. Б.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ ЗМІСТУ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ У РАМКАХ ДИСЦИПЛІНИ “ФІЗІОЛОГІЯ ВИЩОЇ НЕРВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І СЕНСОРНИХ СИСТЕМ”

У статті розглядається зміст і методика під час викладання та вивчення біологічних дисциплін на прикладі окремих тем.

Ключові слова: методика, фізіологія, вища нервова система, сенсорні системи, контекстне навчання.

Викладання дисципліни “Фізіологія вищої нервової діяльності і сенсорних систем” сприяє меті – формуванню у студентів цілісного уявлення про фізіологічні основи психічної діяльності та індивідуально-психологічних різниць.

Відповідності до мети визначаються завдання цієї дисципліни:

- вивчення побудови і принципів функціонування сенсорних систем,
- формування уявлення про фізіологічні механізми, які лежать в основі поведінки людини,
- розгляд нейрофізіологічної організації психічних процесів,
- аналіз індивідуальних різниць вищої нервової діяльності людини,
- ознайомлення студентів з історією фізіології вищої нервової діяльності як науки та її вплив на розвиток вітчизняної і закордонної психології.

Окрім того, важливим завданням цього курсу являється – узагальнення і систематизація знань, які були отримані студентами під час вивчення усіх дисциплін біологічного блоку, бо цей курс є завершальним етапом підготовки студентів-психологів.

Курс складається з двох розділів: “Фізіологія сенсорних систем” і “Фізіологія вищої нервової діяльності”.

Принцип відбору змісту полягає у: цілісності, системності, розвитку, міждисциплінарності і професійного спрямування.

Принцип цілісності дає змогу створити у студентів цілісне уявлення